Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.05.2017, sp. zn. 7 Tdo 509/2017, ECLI:CZ:NS:2017:7.TDO.509.2017.1

Číslo: 43/2017

Právní věta: Skutečnost, že manželka soudce, který rozhoduje trestní věc obviněného, zastupuje jako advokátka protistranu obviněného v občanskoprávním sporu, který nesouvisí s předmětem daného trestního řízení, nezakládá bez dalšího důvod vyloučení soudce podle § 30 odst. 1 tr. ř. Vyloučení nemůže být založeno jen tím, že blízký příbuzný soudce přišel rovněž s obviněným do styku v rámci výkonu svého povolání, pokud tato skutečnost nevedla ke vzniku pochybností o podjatosti z důvodu poměru předpokládaného v tomto ustanovení.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.05.2017

Spisová značka: 7 Tdo 509/2017

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Podjatost, Vyloučení soudce

Předpisy: § 30 odst. 1 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné L. N. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 10. 2016, sp. zn. 6 To 521/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 74 T 47/2016.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Ostravě (nalézací soud, soud prvního stupně) ze dne 17. 6. 2016, sp. zn. 74 T 47/2016, byla obviněná L. N. uznána vinnou přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, za který jí byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 22 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou. Dále jí byl uložen trest propadnutí věci – motorového vozidla tovární značky Ford Transit červené barvy a trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu čtyř let.

2. Z podnětu odvolání obviněné byl rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 10. 2016, sp. zn. 6 To 521/2016 (napadené rozhodnutí), celý uvedený výrok o trestu zrušen a nově bylo v rozsahu tohoto zrušení rozhodnuto tak, že obviněná byla odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody

v trvání jednoho roku a tří měsíců se zařazením do věznice s ostrahou a dále jí byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu tří let. Ve výroku o vině zůstal rozsudek soudu prvního stupně nezměněn.

3. Přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání spočíval podle skutkových zjištění nalézacího soudu vyjádřených ve výroku jeho rozsudku, s nimiž se v zásadě ztotožnil v napadeném rozhodnutí také odvolací soud, v tom, že obviněná dne 1. 4. 2016 v O. – M. H. nejméně po ulici D. a dále pak po ulici R. řídila výše uvedené motorové vozidlo, přičemž v 8:05 hod. byla stavěna a kontrolována hlídkou Městské policie Ostrava, a to ačkoliv byla trestním příkazem Okresního soudu v Ostravě ze dne 21. 3. 2014, sp. zn. 70 T 65/2014, který nabyl právní moci dne 23. 4. 2014, odsouzena pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 tr. zákoníku mimo jiné k trestu zákazu činnosti spočívajícím v zákazu řízení motorových vozidel na dobu 30 měsíců.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu napadla obviněná řádně a včas podaným dovoláním, podaným prostřednictvím obhájce, v němž uplatnila důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. b), g) tr. ř.

5. Ve vztahu k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. namítla, že manželka samosoudce soudu prvního stupně JUDr. K. K., JUDr. J. K., je právní zástupkyní M. N., otce obviněné, který proti ní vede u Okresního soudu v Novém Jičíně spor o zaplacení částky 700 000 Kč. Námitku podjatosti z tohoto důvodu vznesla obviněná už ve veřejném zasedání konaném o odvolání, o této však nebylo řádně rozhodnuto, pouze v odůvodnění svého rozsudku ji odvolací soud shledal nedůvodnou. O námitce podjatosti je však třeba rozhodnout usnesením, proti němuž je přípustná stížnost, a pro potřeby takového rozhodnutí alespoň vyžádat stanovisko dotčeného soudce. Obviněná dodala, že o případnou podjatost samosoudce se začala zajímat až po jeho rozhodnutí, jímž jí byl uložen nepřiměřeně přísný trest, a neprávem jí tedy vytkl odvolací soud, že tuto námitku neuplatnila už dříve.

6. Tvrzenou existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. založila na tom, že „svou obhajobu nastínila až v odvolání“ a k této své verzi průběhu skutkového děje navrhla provedení důkazů, včetně svého výslechu, na základě čehož se domáhala toho, aby věc byla vrácena soudu prvního stupně. Podle ní bylo porušeno její právo na spravedlivý proces, když odvolací soud její důkazní návrhy zamítl jako nadbytečné. Připomněla, že není povinna ve věci vypovídat, avšak tím není dotčeno její právo vyjádřit se ke všem rozhodným skutečnostem, tzn. právo k věci vypovídat, jestliže se rozhodne tak učinit. Toto své právo může obviněná uplatnit kdykoli podle vývoje trestního stíhání a dokazování a její obhajoba nemůže být odmítnuta na základě opožděného uplatnění. V této souvislosti dovolatelka poukázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 3 Tdo 87/2012.

7. V závěru dovolání navrhla, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek Krajského soudu v Ostravě podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil, dále aby zrušil i všechna rozhodnutí navazující a aby podle § 265l tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ostravě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

8. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství se ve svém vyjádření k dovolání neztotožnila s tím, že by ve věci rozhodl vyloučený orgán [dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř.], neboť samotná skutečnost, že manželka samosoudce jako advokátka zastupuje v civilním řízení jednu ze stran sporu, přičemž dovolatelka je druhou stranou takového sporu, nemůže vést k pochybnostem o nepodjatosti soudce. Není tím založen žádný vztah soudce k věci nebo k obviněné předpokládaný v ustanovení § 30 odst. 1 tr. ř. Důvody k vyloučení soudce nelze vyvozovat ze skutečností, které nesouvisí se vztahem soudce k věci nebo k vyjmenovaným osobám nebo k jiným orgánům činným v

trestním řízení.

9. Za důvodnou ale označila státní zástupkyně námitku obviněné vztahující se k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. S poukazem na i v dovolání zmiňované rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 87/2012 uvedla, že odvolací soud otázku viny posoudil bez toho, že by obviněnou předtím vyslechl ve veřejném zasedání, ačkoli to v tomto stadiu řízení navrhovala, a dokazování v tomto směru nedoplnil, čímž byl skutkový stav zrekonstruován za absence důležitých skutkových zjištění. Státní zástupkyně proto učinila závěrem shodný návrh jako obviněná.

III.
Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné (§ 265a tr. ř.), bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněnou prostřednictvím obhájce [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.] a v zákonné lhůtě (§ 265e tr. ř.), splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.), avšak je zjevně neopodstatněné.

IV.
Důvodnost dovolání

11. Především je namístě připomenout, že dovolání nemůže nahrazovat řádné opravné prostředky, neplní funkci jakéhosi „dalšího odvolání“. Je možné jej podat jen z některého z důvodů taxativně uvedených v § 265b tr. ř. Z jejich povahy je zřejmé, že dovolání jako mimořádný opravný prostředek je určeno k nápravě závažných právních vad pravomocných rozhodnutí, a nikoli k tomu, aby skutková zjištění soudů prvního a druhého stupně byla přezkoumávána ještě třetí instancí. Žádný ze zákonných dovolacích důvodů se nevztahuje ke skutkovým zjištěním, k hodnocení důkazů, k postupu soudu při provádění důkazů, k rozsahu dokazování apod. Z toho je zřejmé, že dovolacím důvodem nejsou skutkové námitky, tj. takové námitky, jimiž se dovolatel snaží dosáhnout jiného hodnocení důkazů oproti tomu, jak je hodnotily soudy, a tím i změny ve skutkových zjištěních soudů a nahrazení těchto zjištění jinou verzí skutkového stavu, kterou sám prosazuje. Stejně tak nejsou dovolacím důvodem námitky proti rozsahu dokazování a postupu při provádění důkazů, které jsou svou povahou procesní.

K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř.

12. Obviněná se mýlí v tom, že uplatnila-li námitku podjatosti samosoudce soudu prvního stupně v rámci projednání odvolání, bylo třeba o ní rozhodnout samostatným usnesením. Ve skutečnosti se v této fázi řízení odvolací soud s takovou námitkou důvodně vypořádal v rámci posouzení odvolání a na námitku podjatosti adekvátně reagoval v odůvodnění napadeného rozhodnutí.

13. Podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže ve věci rozhodl vyloučený orgán, avšak tento důvod nelze použít, jestliže tato okolnost byla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a nebyla jím před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta.

14. V daném případě obviněná namítla podjatost samosoudce soudu prvního stupně, a tedy to, že rozhodoval jako vyloučený orgán. Podmínku včasného uplatnění této námitky lze považovat za splněnou, neboť námitka podjatosti byla vznesena v rámci veřejného zasedání o odvolání. Dovolací námitka vztahující se k vyloučení uvedeného soudce odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. Obviněná však v dovolání nijak nespecifikovala, o jaký zákonný důvod vyloučení soudce podle § 30 tr. ř. se mělo jednat (Nejvyšší soud připomíná, že dovolání nelze odůvodňovat odkazem na jiná podání). Nicméně z obsahu dovolání lze dovodit, že jde o některý z důvodů uvedených v § 30 odst. 1 tr. ř. (lze to ostatně vyčíst ze zmínky v dovolání, kde se hovoří o „osobním

vztahu konkrétního soudce k obviněné nebo k věci samotné“, aniž by bylo rozvedeno, o kterou z alternativ se má jednat).

15. Podle § 30 odst. 1 tr. ř. je z vykonávání úkonů trestního řízení vyloučen soudce, u něhož lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům, opatrovníkům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat. Současně je třeba zdůraznit, že vyloučení soudce představuje výjimku z ústavní zásady, podle níž nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Tato ústavní zásada opodstatňuje restriktivní výklad zákonných důvodů vyloučení soudce.

16. Má-li být důvodem vyloučení soudce jeho poměr k projednávané věci, musí mít soudce k věci nějaký osobní vztah vyplývající z toho, že on sám nebo jiná jemu blízká osoba může mít zájem na výsledku daného řízení, z něhož může mít prospěch či naopak újmu, apod. Poměr vyloučené osoby k věci musí mít zcela konkrétní podobu a osobní charakter, který vede k pochybnosti, zda soudce je schopen v této věci spravedlivě a nestranně rozhodovat. Pochybnosti o nestrannosti soudce musí vyplývat z faktických a zřejmých okolností svědčících o možnosti jeho neobjektivního přístupu.

17. Důvod k vyloučení soudce pro jeho poměr k osobám vystupujícím v daném řízení je naplněn, má-li soudce k těmto osobám nějaký bližší osobní vztah, vyplývající typicky z příbuzenství, z hlubšího vztahu přátelství, či naopak nepřátelství, z nějakého osobního sporu apod. Obdobně to platí, pokud jde o poměr soudce k jinému orgánu činnému v trestním řízení (zde má zákon na mysli takové případy, kdy soudce má rozhodovat například o opravném prostředku proti rozhodnutí soudce, který je jemu blízkou osobou apod.).

18. Žádný z těchto případů v posuzované věci nenastal. Skutečnost, že manželka samosoudce, který rozhodoval v této věci v pozici soudu prvního stupně, byla právní zástupkyní protistrany obviněné v jiném, občanskoprávním řízení, jehož předmět nesouvisel s tímto trestním řízením, není důvodem vyloučení samosoudce. Především je vyloučeno, aby toto zastupování jakkoli zakládalo poměr soudce k jinému orgánu činnému v trestním řízení. Uvedená skutečnost však nezakládá onen zpochybňující poměr soudce ani k věci, ani k osobám na řízení zúčastněným, v tomto případě k osobě obviněné.

19. Poměrem k projednávané věci se rozumí poměr k předmětu daného trestního řízení, v němž vykonává (nebo má vykonávat) úkony soudce, o jehož vyloučení jde. Jak už bylo zmíněno, poměr k projednávané věci znamená, že soudce musí mít osobní vztah k předmětu tohoto řízení související s tím, že on sám nebo jemu blízká osoba může mít zájem na výsledku řízení. Tento poměr nelze dovozovat z toho, že manželka soudce jako advokátka zastupuje protistranu obviněné v občanskoprávním řízení, jehož předmět se nijak netýká tohoto trestního řízení.

20. Nelze však dovozovat ani poměr soudce k osobě obviněné, který by byl založen na takovém „protivném“ postavení manželky soudce jako advokátky a obviněné v jiném řízení. Jednak je třeba rozlišovat situaci, kdy v jiném řízení figuruje manželka soudce jako advokátka, od hypotetické situace, kdy by zde figurovala přímo jako protistrana obviněné, jednak by bylo v rozporu s profesionalitou soudce, aby byl jakkoli ovlivněn při rozhodování v trestní věci faktem, že jeho manželka vystupuje v takovém jiném řízení, jehož předmět nesouvisí s tímto trestním řízením.

21. Do určité míry podobná situace byla v judikatuře řešena například v rozhodnutí ze dne 7. 8. 2013, sp. zn. 3 Tdo 731/2013, v němž Nejvyšší soud dospěl k závěru, že skutečnost, že manželka soudce, který rozhoduje trestní věc obviněného, působila jako sociální pracovnice úřadu práce a vyřizovala v rámci svého pracovního zařazení i věci tohoto obviněného, nemůže být důvodem pro vyloučení soudce. Konkrétně zde docházelo manželkou soudce k vyřizování záležitosti dovolatelky týkající se dávek v hmotné nouzi, přičemž údajně docházelo mezi ní a dovolatelkou k častým

konfliktům. Situace zde je obdobná v tom, že manželka soudce přicházela do styku s obviněnou v rámci výkonu svého zaměstnání, a přestože mohlo z tohoto titulu dojít mezi nimi k určitým rozporům, nevznikl zde silný osobní vztah, byť i negativní, který by zakládal podjatost u dotyčného soudce jako manžela osoby přicházející do styku s obviněnou v souvislosti s výkonem svého zaměstnání.

22. Jiné rozhodnutí Nejvyššího soudu řešilo otázku podjatosti v situaci, kdy věc určitého obviněného vyřizoval na témže soudě postupně jeden soudce a poté ji převzala další soudkyně – manželka původního soudce (z důvodu ukončení jeho činnosti u daného soudu). Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. 3 Tz 7/2012, dospěl k závěru, že pouze z důvodu manželského vztahu soudců, kteří po sobě jako zákonní soudci na témže stupni vyřizují tutéž trestní věc, není možné dovodit závěr zakládající vyloučení druhého soudce (manžela). Zde je podobnost dána závěrem, že vyloučení soudce nemůže být založeno jen tím, že blízký příbuzný soudce (v tomto případě manžel) přišel s obviněným rovněž pracovně do styku, respektive byl s ním v určitém procesním vztahu, který souvisel s výkonem jeho zaměstnání.

23. Lze zmínit také usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 7. 2001, sp. zn. 4 To 70/2001, publikované pod č. 45/2002 Sb. rozh. tr., podle něhož skutečnost, že soudce v minulosti zastupoval jako obhájce obviněného, který je nyní v jiné trestní věci poškozeným, není sama o sobě dostatečným důvodem pro závěr, že nemůže ve věci nestranně rozhodovat, pokud tato skutečnost nevedla ke vzniku poměru předpokládaného v ustanovení § 30 odst. 1 tr. ř. Společným jmenovatelem je zde to, že z výkonu činnosti advokáta při zastupování osob nelze bez dalšího dovozovat blízký osobní (přátelský nebo nepřátelský) vztah k těmto osobám. Tím méně pak k jejich protistranám v soudních sporech.

24. V postupu soudce nezjistil Nejvyšší soud nic, co by zakládalo pochybnosti o jeho nestrannosti. Vůbec pak už nelze takové pochybnosti dovozovat z toho, že trest uložený samosoudcem soudu prvního stupně považoval odvolací soud za nepřiměřeně přísný. Z hlediska ustanovení § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. je tedy dovolání obviněné zjevně neopodstatněné.

25. V dalším se Nejvyšší soud vypořádal s námitkami obviněné, jejichž prostřednictvím odkazovala na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolání obviněné L. N. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné odmítl.